

Benito Mussolini, 1883-1945

“La fam és una bona educació”

Orgullós dels seus orígens humils, Mussolini no renega, en aquesta conversa, del seu passat marxista i justifica la seua evolució.

—la fam? —li preguntava—. ¿La fam ha contribuït també a la vostra educació? En sentir aquesta qüestió, em llança una mirada amb els seus ulls foscos, la negror vellutada dels quals llampurneja en la penombra, avançant, com té per costum, el mentó i la mandíbula inferior, i semblà recordar-se, amb malenconia, de la seua joventut. Després digué amb una veu sorda i amb curtes pauses:

—És una bona educació, la fam. Quasi tan bona com la presó i els enemics. La meua mare guanyava cinquanta lires com a mestra d'escola. El meu pare, depenia: segons li donava l'ofici de ferrer. Teníem dues cambres per a tota la família. De carn, quasi mai n'hi havia. Però hi havia discussions, batalles i esperances apassionades. El meu pare anà a la presó per estar implicat en maniobres socialistes. Quan va morir, milers de camarades seguiren el seu taüt. Tot això em donà un impuls vigorós. Amb un altre pare com a model, hauria esdevingut un altre. D'aquesta manera, vaig poder formar el meu caràcter ja a partir de casa. Aquell que m'haguera mirat més atentament, als setze anys, hauria vist en mi l'home que sóc, amb totes les seues llums i ombres. Haver eixit del poble, això és el que m'ha donat en la vida les millors cartes.

Respon amb la seua veu llòbrega com quan, en la llunyania, sona un gong. Aquesta veu, l'he sentida en dos registres diferents: a la plaça, que retrona d'estridor militar, d'una manera anàloga a la de Trotski quan arengava la massa; però, d'ordinari, baixa, i contenint decididament i conscientment tot el que és força. Hi ha un símbol del seu caràcter: Mussolini reserva la representació exterior de la seua força per a ocasions comptades; la major part del temps, però, la disciplina i la deixa al marge.

—Trobeu —li vaig dir— atracció per les màquines, a causa del vostre esperit constructiu. ¿Això es remunta a la vostra infància, quan, a la forja del vostre pare,

començàveu a conèixer els elements? ¿I penseu que el treball manual exerceix alguna influència fecunda sobre l'activitat intel·lectual?

—Una influència enorme —respongué vivaçment—. Aquestes impressions queden gravades en el fons de l'ésser, fins a la mort. En presència del martell i del foc, m'apassione per la matèria, que voldria i deuria modelar al meu gust. Avui, encara em veig atret per un manobre que veig fer una finestra. Si poguera, la construiria jo mateix.

—Un dia —li vaig dir— vaig llegir una carta autèntica de la vostra adolescència, en què, fa trenta anys, relatàveu a un amic el vostre viatge a Suïssa i li deïeu aproximadament que la nit en què travessàreu el massís de Sant Gotard es va tallar la vostra vida en dues meitats.

—Va estar bé, el que vaig fer aquella nit. No ho sé de manera exacta. Amb dinou anys s'escriuen versos i es vol viure món. Estava tan impacient de llançar-me cap a ell que em vaig desempellegar del meu ofici de mestre d'escola, vaig deixar el meu pare a la presó perquè no podia traure'l, i, sense un xavo, me'n vaig anar a Suïssa com a obrer. Quan te'n vas així, hi ha dies que et sents entusiasta i d'altres que et desanimen. Però el que domina és la indignació. Tenia sota els meus ulls el patiment dels meus pares; a l'escola, havia estat humiliat; aleshores, vaig créixer com a revolucionari, amb l'esperança dels desheretats. ¿Què més hauria pogut ser sinó socialista a ultrança, o més aviat comunista en el fons? Portava sempre a la butxaca una medalla amb l'efígie de Karl Marx. Crec que era una mena de talismà.

—I, ¿què pensaríeu avui en veure'n el retrat?

—Que va ser un gran crític i, al mateix temps, un profeta. En aquell moment, a Suïssa, tenia poques ocasions de parlar-ne. Entre nosaltres, els obrers, jo era el més instruït i, després havia de pensar tot

el dia: dotze hores a la xocolateria d'Orbe, o bé alçar còdols a l'altura d'un segon pis, cent vint vegades al dia. A pesar de tot, tenia la sensació que això seria una escola per a més tard.

—¿Fins i tot a la presó?

—Sobretot a la presó. S'hi aprèn a ser pacient. És com un viatge en vaixell: a bord i a la presó cal fer prova de paciència.

El vaig fer parlar dels seus moments de presó.

Avançant dins el cercle lluminós de l'alt llum de peu, posà els dos braços sobre la taula, com acostuma a fer quan vol explicar alguna cosa o fixar un punt de manera clara. Aleshores, es torna més familiar, clava el mentó al pit, avança la boca i s'esforça, en va, per dissimular darrere les celles, que arronsa paradoxalment en aquest precís instant, una personalitat perfectament bonassa.

—He passat per onze presons i en quatre països diferents. He estat empresonat a Berna, a Lausana, a Ginebra, a Trento, a Forlì, i en diversos llocs diferents vegades. Cada vegada va ser un període de descans força sa, el qual no hauria pogut aconseguir d'una altra manera. Per això mateix, no m'ha quedat cap ressentiment contra cap d'aquests països. En una ocasió vaig aprofitar per a llegir *El Quixot* i em vaig divertir esplèndidament.

—¿Aleshores —li vaig demanar irònicament, i va somriure—, potser per aquest motiu envieu els vostres enemics polítics a la presó?

Em considerà amb uns ulls enormes, com si li fóra impossible comprendre'm.

—Ho veig completament lògic. Han començat ells per carregar-me. Ara sóc jo qui els carrega.

L'ESCOLA DEL SOLDAT I DEL PERIODISTA

—En comptes de blasmar els superiors, que era el que feia tot italià, al-

“La guerra és una bona escola, una gran experiència.”

ARXIU

menys en aquesta època, declaràveu que volíeu ser el millor dels soldats. ¿Per orgull o per a salvar l'honor socialista?

—Per les dues raons. He estat realment un soldat model. Mai no he tingut la sensació que hi haguera una contradicció amb el socialisme.

—¿Per què un bon soldat no podria ser al mateix temps un combatent de classe? A més a més, cal aprendre a obeir abans de manar.

—No veig —vaig objectar— que haguéreu hagut d'obeir en algun moment de la vostra vida.

—En tot cas, en el regiment —va dir sense trobar un altre període que citar.

—¿I avui, després de quinze anys continueu considerant la guerra com un mitjà d'educació, com si fóra encara un duel? ¿No voleu renunciar a la idea que un home de la vostra classe té el seu lloc a les trinxeres i no al seu despatx, i deixariéu igualment esgotar-se, en un futur, un home amb qualitats anàlogues a les vostres?

Es girà a la seua butaca segons un costum habitual, cosa que s'acompanya en ell del gest que consisteix a juxtaposar les puntes dels seus dits. Mussolini té unes mans boniques, com he pogut constatar en altres dictadors. Després va dir:

—El que faria amb un home d'aquest gènere depèn dels esdeveniments. Pel que fa al duel, és naturalment la forma més cavalleresca; m'he batut algunes vegades. Però l'escola de la guerra és de tota manera una gran experiència. S'hi veu l'ésser humà nu en la realitat. Cada dia, cada hora, la qüestió és: viure o morir. És

on he pogut veure que l'italià és un bon soldat.

Vaig tornar a les qüestions personals preguntant-li si havia estat mai greument ferit.

—Intransportable. No sé qui ha indicat al diari el lloc on era. Aleshores, els austríacs van bombardejar l'hospital. Tots els malalts, excepte tres, van trobar la mort. Durant alguns dies, m'esperava a cada moment saltar pels aires.

—¿És cert que quan us operaren us negàreu a ser adormit?

Ho va afirmar amb el cap:

—Volia veure com s'ho feien els metges.

—Sou una excepció.

—No. En aquell moment, hi havia molts joves que morien amb entusiasme.

—¿Però els milions de morts! ¿Van caure amb entusiasme? ¿Com s'explica, doncs, que una guerra de tals dimensions no haja generat una sola obra poètica, com les guerres que han estat fetes per venjança, o per la llibertat, o sota l'aparència d'una o altra? ¿I es pot mantenir durant anys l'estat d'ànim entusiasta?

—No. I pel que fa a l'obra poètica, la guerra era massa gran i els homes massa petits.

—Aleshores, la guerra del gas del futur, que no permetrà ni la defensa personal, ni molt menys un acte de valentia, ¿pot continuar sent considerada una escola de la joventut, una escola irremplaçable?

—Irremplaçable, no. Però ser sota una pluja de bales és un excel·lent exercici per als nervis. I desempellegar-se de les cagarines, té un efecte moral.

Com que, a pesar de tot, no podíem coincidir en aquest punt, vaig passar al periodisme i li vaig demanar si hi havia après moltes coses.

—Moltíssimes... Per a mi, el diari era l'arma, la senyera, l'ànima, en realitat. El vaig anomenar un dia el meu fill predilecte.

—¿I avui? Si considereu el periodisme una escola tan bona per què el garroteu?

—Actualment, no és el mateix que abans de la guerra. Avui, els diaris es guien per interessos i no per idees, almenys per a la majoria dels casos.

—¿Llegiu molt?

—Tot, i especialment tots els diaris. També col·leccione caricatures: en tinc àlbums plens.

—N'hi ha ja fins i tot de nosaltres dos junts. He vist un dibuix alemany on estic assegut a la vostra esquena, cama ací cama allà.

Mussolini comença a riure.

—¿I quan escriviu articles avui sou més moderat que abans?

Em mirà malhumorat i digué:

—Només escric amb violència i decisió.

—En aquella època, quan la violència no us duia a res, dèieu que tot això no era més que un prelude.

La seua expressió es tranquil·litza de nou. En aquest instant, va obrir els seus ulls i semblà voler, a través d'ells, aspirar la llum.

—En tot el que he fet, i sobretot en tot el que he suportat, he tingut el presentiment molt clar d'una educació en vista d'una cosa important.

Emil Ludwing